

tályt. Az előbbi elgondolás alapján összeállított 3—3 feladatot kapnak, s az egész osztály dolgozik. (15—16 perc.) Amikor elkészültek, 5—6 nyitott füzetet tesznek a kijelölt felelők az asztalra. A többi tanuló leteszi a ceruzát. Ismertetem a feladatok helyes megoldását. Az a tanuló, aki hibátlanul dolgozott, még kihozhatja a füzetét. Amíg a füzeteket átnézem, egy tanuló a táblánál megoldja a legnehezebb feladatot, azt amelyiknél a legtöbb tanulónak problémája volt. Így az órán sok tanuló felel, mindenki szívesen, örömmel dolgozik. Igaz, ekkor elmarad a fejszámolás, a házi feladat számonkérésére is kevesebb idő jut, mert az új anyag tárgyalására is csak 20 percet fordíthatok. Viszont biztosítottuk az egész osztály aktív munkáját a számonkérés alatt.

6. Rövid írásbeli feladatok megoldása több órán: Előre megállapított pontszámot kapnak a tanulók a feladatokra. Egy órán 10—15 percig dolgoznak. A beszédett munkákat én ellenőrzöm és pontozom. Ha az elérhető pontszámmal elérik a 20-at, minden tanuló osztályzatot kap saját teljesítménye alapján.

7. A pontozás egy másik módszerét is alkalmazom. Feladatot adok az osztálynak, 3 tanuló, aki elsőnek hibátlanul oldotta meg a példáját, jó pontot kap.

Osztályfoglalkoztatás, az új anyag feldolgozása során nyújtott kiemelkedő teljesítménnyel is lehet jó pontot szerezni. Hanyagosság, elemi ismeretek nem tudása esetén rossz pontot kap a tanuló. A pontozást egy megbízható tanuló vezeti. A jó pontért jelest, 5 rossz pontért elégtelent kapnak a tanulók.

8. Feladatlapos számonkérés más módja: Több tanuló 2—3 példát kap, s addig dolgozik önállóan, amíg az osztály félig önálló munkával a táblánál dolgozó felelővel számol. A táblánál dolgozó értékelése után az osztály önálló munkát kap, miközben értékelem a feladatlapos tanulók munkáját. Az

értékelés előtt még kérdést is kapnak, amire szóban kell felelniök. Így megalapozott az értékelés.

9. A differenciált csoportos számonkérést főleg a számonkérő órákon alkalmazom. Ilyenkor külön feladatlapot kapnak a jeles—jó, közepes és a gyenge tanulók. Ilyen módon 10—12 tanulót osztályozok. A szervezése, ellenőrzése nagy körültekintést igényel, és ügyelni kell a jó időbeosztásra.

10. A tankönyv csillagos, esetleg más példatárak nehezebb feladatait oldatom meg időnként versenyszerűen. Aki első, második és harmadik lett, jó pontot, vagy indokolt esetben jelest is kaphat.

11. A változatosságot és a lelkesedést kívánom érvényesíteni a csoportok közötti versennyel. 2—3 csoportra osztom az osztályt, lehetőleg egyenlő erőt képviseljenek. — Megkapják az egyenlő nehézségű feladatokat, amiket előre felírok a mozgatható táblára. A feladatok megoldását pontozom. Az értékelésnél az össz pontszám dönti el a csoportok helyezését.

12. Röpdolgozatot íratunk egy-egy egység lezárása után. A., B. csoport.

13. Iskolai dolgozat. A., B. csoport.

Bármilyen módon is történik a számonkérés, csak azt kérhetjük számon, amit a tanterv előír, amit tanítottunk, és olyan mélységben, amint ezt a tanterv megkívánja. A számonkérésben, az értékelésben alapvető követelmény, hogy mindig körültekintők, meg gondoltak legyünk. A rideg, túl szigorú magatartás nem fokozza, hanem csökkenti a tanulók munkakedvét. Ugyanakkor a következetes, a szilárd nevelői magatartás segíti a tanulók önbizalmát, fokozza munkakedvüket, aktivitásukat.

Dr. Huszti Sándorné,
Tanárképző Főiskola, Pécs

A TANULÓK GYAKORLATI MUNKÁJÁNAK ELLENŐRZÉSE ÉS ÉRTÉKELÉSE A MEZŐGAZDASÁGI GYAKORLAT TANÍTÁSA SORÁN

Mezőgazdasági gyakorlati foglalkozásokon tanulóink az év folyamán négy fő területen szereznek ismeretet, jártasságot, készséget. Ezek: a *mezőgazdasági ismeretek elméleti anyaga*, majd ennek alapján a *gyakorlati munka*. A téli időszakban az *anyagmegmunkáló és szerelési gyakorlatok elméleti és gyakorlati ismeretei*, a női munka, végül az *üzemlátogatásokon* szerzett ismeretek, melyekkel a gyakorlati élethez való kapcsolat bontakozik ki tanulóink előtt.

Nevelési lehetőségeink mellett igen nagy probléma a tanulók minden irányú munkájának ellenőrzése és értékelése, főleg a gyakorlati munka során. A helyes, reális értékelés nagy lendítő erőt biztosít a tanulóknak, tehát érdemes e kérdéssel alaposabban foglalkozni.

A mezőgazdasági gyakorlati foglalkozások során jelentős pedagógiai követelmény, hogy tanulóink érezzék, hogy társadalmilag hasznos munkát végeznek és ez az iskola oktatási

és nevelési célkitűzését szolgálja. Mivel a tanulók sok esetben közösen végeznek el feladatot, értékelésük viszont egyénileg történik, ez nehézséget okoz az ellenőrzésnél és értékelésnél.

A mezőgazdasági gyakorlati foglalkozásokon, úgy mint a többi tantárgyaknál, az ellenőrzés nemcsak a tanulók tudásszintjének megállapítását szolgálja, hanem ezen keresztül a tanulókat ismeretek, jártasságok, készségek elsajátításával rendszeres, állandó munkára készítse.

Az ellenőrzés lendítő erőt adjon további, még szorgalmasabb munkára, vagy erkölcsi követelést biztosítson a munka elvégzésére. Érezzék a tanulók, hogy az ellenőrzés az ő munkájuk segítését, illetve elismerését célozza.

Ebből az elvből kiindulva a tanulók munkáját csoportosítottuk az ellenőrzés szempontjából, vagyis mit és hol lehet és kell ellenőrizni gyakorlati foglalkozás során.

1. *Elméleti ismeretek:* anyagismeret, szerzés, gyártás, műszaki rajz, növény- és állattani ismeretek, — természetsi és tenyésztési módok.

2. *Manuális ismeretek:* műveletek és munka szervezése, a munka intenzitása, kivitelének esztétikája, rendje, javulás mértéke a munkavégzés során.

3. *Végül egészségügyi és balesetelhárítási tudnivalók* azok a követelmények, melyeket ellenőrizni kell.

Az előzőkből adódik a probléma, hogy melyik követelményt ellenőrizzük és azt hogyan értékeljük.

Alapvető nevelési feladatunk a munka megszerettetése, tehát az biztos, hogy egyes osztályzatokkal ezt a célt nem érhetjük el. Azonban nagy lehetőség számunkra, hogy megítélhetjük tanulóink képességeit, tulajdonságait és ezek felhasználásával aktivizálhatjuk, sikerélményt biztosítunk mindegyikük számára.

Ebből a szempontból figyeltük tanulóinkat, gyűjtöttük az adatokat tanításaink során és ezeket kívánjuk a továbbiakban írásban rögzíteni. Megfigyeléseinket minden tanulócsoporthoz végeztük. Munkájuk ellenőrzésére és értékelésére alkalmazott eljárásainkat összegezzük.

1. Év elején az első foglalkozásokon a számonkérésnél még alkalmaztuk az egyéni, hagyományos feleltetést. Ez lenne a legalaposabb lehetőség a tanulók elméleti, de sok esetben gyakorlati tudásának ellenőrzésére. Ezek a feltételek egy héttel az elhangzott magyarázat után hézagosság és csak hallott, s röviden lejegyzett ismeretről tudnak beszélni. Ezért óráinkon igen nagy gondot fordítunk a sokrétű, alapos elsődleges bevésre.

2. Reálisabb, jobban értékelhető a gyakorlatban végzett munka. Itt azonban az ellenőrzés többoldalú megszervezése okoz gondot, mivel igen szűk helyen kell tanulóinkat több esetben foglalkoztatni.

3. Hetedik osztályban foglalkozunk a helyi lehetőségek figyelembevételével a szőlő megmunkálásának témakörével, melyen belül egyik foglalkozásunk anyaga a szőlő metszése volt. A foglalkozást két tanulócsoporthoz tanteremben vezettük le. Felelevenítettük az 5. o. élővilág óráján tanultakat, majd szemléltető táblák, s száraz tőke felhasználásával bővítettük a tanulók ismeretét a metszés munkálatainak megértéséhez és elvégzéséhez megfelelő mértékben. A szemléltető táblák egész sora (9 db) a különféle metszési módokat és a szőlőnövény részeinek évek szerinti elkülönítését mutatta be a tanulóknak (bak, cser, csap). Mindezt megnéztük a száraz tőkén is. Utána csoportokba osztva gyakorolták a metszési módokat (rövid-, hosszúcspos stb.). A tanultakat vázlatlaltal rögzítettük, amely rövid szövegből és sematikus rajzokból állt. Számonkéréskor az egyik csoport tanulói csupán emlékezetükre és vázlatukra támaszkodva adtak szóbeli feleletet. (5 tanuló.) A másik csoporthoz bevittük számonkéréshez a felirat nélküli, előzőleg is használt szemléltető táblákat, az előző óra metszési gyakorlatának termékeit is. Így a szóbeli feleletet összekötöttük válogatással, felismertetéssel, egyes esetekben a munka elvégzésével is. (Itt is 5 tanuló.) A két csoport felelőinek tudása között igen nagy volt az eltérés a második csoport javára. Ezt az utóbbiakban leírt számonkérési móddal magyarázhatjuk.

4. Az ellenőrzés folyamatosságának biztosítása végett egyik megoldásunk volt, hogy párokban végeztek munkát tanulóink és a foglalkozás végén mind a két tanuló munkáját értékeltük. Így jól kialakítottuk a tanulóparok között a versenyszellemet. Pl. a 8. osztályos tanulóknál a szőlő fedésénél lelkes versenyben dolgoztak a párok és az értékelésre kerülő tanulók munkája jól viszonyítható a többiek munkájához. Ha a szőlősorokban hibátlanul dolgoztak és így a kiszabott időre elkészültek munkájukkal, az egész csoport számára igazságos és helyes osztályzat az ötös. De ugyanúgy természetes a két tanuló számára a gyenge osztályzat, ha hanyagságból elmaradtak, vagy felületesen dolgoztak. Kísérleteztünk a gyakorlati munka szempontjából jobb képességű és gyenge tanuló, két gyengébb és két jó képességű tanuló párbaállításával is. Az első esetben a jó képességű tanuló irányította, segítette gyenge társának munkáját. Érezhető volt jó hatása társára. Két gyenge tanuló párbaállításából csak kudarc született, s az eredmény gyenge volt, addig a két jó képességű tanuló kima-

gosló eredményt ért el. Ez utóbbinak azonban a közösség szempontjából fékező hatása van.

Nagyobb a pedagógus megterhelése, de úgy érezzük, igazságosabb a következő eljárásunk, amikor az óra eleji szóbeli, vagy írásbeli munkához hozzászámítjuk a gyakorlati munka érdemjegyet is. E téren több megfigyelésünk van. Jó szóbeli felelet, vagy gyengébb felelet után is lelkes gyakorlati munka következett. Ez vagy a jó jegy megtartását, vagy a gyengébb felelet értékét emelte.

Olyan munkaszervezésben is dolgoztattuk tanulóinkat, melynél nem tudunk párosával munkába állítani, hanem négy-öt tagú brigádokkal dolgoztattunk. (Pl. szőlőkapálás alkalmával.) Ebben az esetben a brigád minden tagja, a brigád közös munkájáért járó érdemjegyet kapta. Tapasztalatunk, hogy 5. osztályban még nincs kialakult közösségi felelősség a tanulóknak, s ezért a brigád tagjai kevésbé lelkesítik egymást a munkára, inkább a lemaradókra panaszkodnak. 6—7 osztályokban előrelendíti a munkát és igazságos értékelést eredményez a vegyes képességű csoportosítás. 8. osztályban a kialakult jó közösségek gyakran elnézők az osztály ügyetlenjeivel szemben. Hajlandók helyette dolgozni, bár a tanulók igazságérzete a képesség szerinti maximális erőfeszítést megköveteli a gyengétől is. Itt találkozik az egyén érdeke a közösség érdekével.

Téli időszakban a mezőgazdasági gyakorlati foglalkozást a tanulók a munkatermekben végzik. A fiúk 5—7 osztályig különféle fa és fém munkadarabokat készítenek, melyek elkészítése során a fő cél szerszámfogások és műveletek elsajátítása. A munkadarabok minőségét nem osztályozzuk, csak értékelésüknél szép kivitel esetén dicsérünk. Ezt azért tesszük, mert nem a tanulók képességét, manuális képességét, hanem a munkához való viszonyukat és igyekezetüket osztályozzuk. Ez azonban a nevelőtől fokozott ellenőrzést és részértékelést kíván a munkavégzés során. Ezekben az osztályokban az elméleti ismeretekből már a számonkérés folyamán értékeljük a szóbeli feleletet, de sokszor az óra további részében végzett munkát is beszámítjuk. Így az értékelés alaposabb, több oldalú megfigyelésen alapul. Így a nevelőben a tanulók munkájáról, tudásáról tisztább kép alakul ki. Azért jó ez a megoldás, mert a tanulók sokrétű képessége egyikenél a jó manuális készség, másikonál inkább a jó elméleti tehetség segíti a tanulót jobb eredmény elérésében.

Nyolcadik osztályban motorszereles során a tanulók párban szerelnek, miközben a másik pár megfigyeli a szerelést, ezután az ő feladatuk a megismert gépelemek összeszerelése. Így két tanuló közös munkája kerül értékelésre, melyet osztályozunk.

Az elektromos szerelés megismerése során két, illetve három tanuló szerel egy szerelő-táblán, tudva azt, hogy a számonkérés során egyenileg kell ezeket a szereléseket elvégezniök. A jó 8. oszt. közösségekben a megfelelően kiválasztott brigádtagok szinte oktatták, segítik gyengébb társukat. Ilyen munkaszervezés mellett az elért eredmény egyénenként és csoporton belül is kiegyenlítetebb. A magasabb fokú eredmény jó hatással van a közösségre, a gyengékre, mert nagyobb a sikerélményük, a jobb képességűek pedig, akik segítenek, biztonságérzetet kapnak saját tudásuk alaposága felől. Nevelési szempontból is eredményes, mert érzik társuk iránti felelősségüket, a gyenge pedig érzi, hogy egy kis közösségen belül nincs magára hagyva.

A szerelési munkákat a fiútanulók nagy lelkesedéssel végzik, érdekli őket a technika. Összehasonlítva az összefoglaló órán a mezőgazdasági gyakorlati foglalkozást tanuló fiúk eredményét az ipari jellegű gyakorlati foglalkozást tanuló fiúk eredményével, az előzők eredménye 150%-al jobb volt. Magyarázata az, hogy a mezőgazdasági gyakorlati foglalkozást tanuló pártások technikai érdeklődése még nagyobb. Ez azzal magyarázható, hogy városi iskolában járnak tanulóink, nem állnak olyan közel a mezőgazdasági munkákhoz, mint a falusi iskolák tanulói. A mi tanulóink érdeklődése a technikai kérdések iránt fokozottabb, ezért a téli időszak alatt nagyobb lelkesedéssel, érdeklődéssel dolgoznak a munkatermekben.

A gyakorlati foglalkozásokon szerzett ismeretek elmélyítését és nagyüzemi kapcsolót biztosítjuk az *üzemlátogatásokkal és kiállítások megtekintésével*. E látogatások a következőképpen történnek:

Előkészítés: A nevelő felkeresi az üzemet, engedélyt kér, megtekinti az üzemet egy szakember vezetésével. Leszűri a látottakból hogy tanulóit mit értenek meg, s mit hasznosíthatnak. A vezetővel megbeszéli az általa fontosnak tartott kiemelendő kérdéseket. Majd közösen felkérnek az üzem dolgozói közül néhány olyan embert, ki munkájáról nagy hozzáértéssel, lelkesedéssel nyilatkozik a tanulóknak.

Végrehajtás: Látogatás előtt a tanulók megfigyelési szempontokat kapnak. Pl.

1. Anyagismeret.
2. Gyártásismeret.
3. A nagyüzem szerszámjainak megfigyelése és összehasonlítása az eddig használt kézi szerszámokkal és egyszerű gépekkel.
4. Az üzem termékei és azok népgazdasági értéke után érdeklődni.
5. Az üzem dolgozóinak egészségét, testi éptségét védő berendezések és intézkedések megfigyeltetése stb. . . .

Értékelés: Látogatások alkalmával a tanuló rövid feljegyzést készítenek, melynek alapján házi feladatul dolgozatot írnak (fogalmazás). A született fogalmazások értékelésekor a kiválasztott tanuló munkáját felolvassa, társai véleményezik, kiegészítik s a nevelő leosztályozza.

Tapasztalatunk az, hogy nagyobb a látogatás eredménye, ha 3—4 megfigyelési szempontnál többet nem adunk. Több esetben a látogatások alatt a tanulókat 4—5 tagú brigádokra osztottuk. A brigádok tagjai azonos

megfigyelési szempontokat kaptak. Meglátásaikat közösen rögzítették egymást kiegészítve. Így volt tanulóink megfigyelése a legalaposabb, s így kaptuk tőlük a legtartalmasabb, legszínesebb beszámolókat.

Tantárgyunk sajátosságánál fogva úgy érezzük, legfontosabb az értékelésen keresztül is biztosítani a munka megszerettetését és a mezőgazdasági munka iránti érdeklődés felkelését.

Kiss Béláné—Abaffy Zoltánné
Tanárképző Főiskola, Pécs

MUTASD AZ OSZTÁLYOD, MEGMONDOM KI VAGY!

A kissé furcsának tűnő cím a valóság és a szólás-mondás keveréke. Gyakran elhangzik ez a megállapítás akár órákői szünetekben — amikor a szaktanár megkeresi az osztályfőnököt: „az osztályod már megint...” — vagy egy-egy tantestületi értekezleten az elvégzett feladatok elemzésekor. Most nem az osztályfőnök személyes kapcsolatáról, hanem az osztálytermek, az iskola díszítéséről, dekorációjáról szeretnék felvetni néhány gondolatot. Talán azért, mert ez a kérdés — a sok fontosabb probléma között — kicsit háttérbe szorul, természetesnek vesszük, hogy van.

A dekoráció fontossága, jelentősége elsősorban az iskolai ünnepélyek alkalmával csúcsondók ki leginkább. A díszítés, dekoráció állandó, rendszeres feladattá kell hogy váljon. Olyan eszköz a pedagógus kezében, amellyel nagymértékben irányíthatja tanítványainak széperzékét, igényességét, aktivitását.

Melyek azok az általános elvek, amelyeket e munkában figyelembe kell vennünk?

1. A tartalom és a forma olyan egységét kell megkeresni és megtalálni, amelyek kölcsönösen kifejezik, kiegészítik egymást. (Pl.: osztályom a KMP. 50. évfordulójára összegyűjtött anyagot nagyméretű, kartonból kivágott, lécfalra felszögelt 50-es számban helyezte el. Nyilvánvaló, hogy az ötlet hasznosnak bizonyult, mert méreteinél és formájánál fogva a figyelmet egyidejűleg a tartalomra is ráirányította.)

2. Legyen a dekoráció minden esetben időszervi, vagy megelőzve, vagy nagyon rövid időn belül követve az eseményeket. Sohasem az ünnepi alkalom előtt egy-két nappal készüljön, mert így kampányszerűségével sohasem éri el azt a célt, amiért készítjük. Vagy: egy-egy ünnepen készített fényképfelvételek csak akkor szolgálnak az emlékképek a morális érzelmek erősítését, ha időben rögtön követik az eseményeket. Az egy-két napon be-

lül megjelent képek mintegy újbóli érzelmi átélésre készítetik a tanulókat.

3. Legyen változatos, színes, izléses, friss, hatásos, kifejező, ugyanakkor mértéktartó. Legyen tudatos és a tervezett, kívánt nevelési célt éppen az előbb említett tulajdonságaival érje el, és nem elsősorban szövegközpontúságával.

A megvalósításban az egyik legfontosabb feltétel a tanár irányító szerepe. A tanuló aktivitás növelésére, az esztétikai érzék fejlesztésére, az igényes válogatás megvalósítására gazdag lehetőségek kínálkoznak. Ha az irányítás céltudatos és rendszeres, akkor megérti a tanuló, hogy miért nem jó a félig beszakított, kitépert kép, könyvlap, vagy a felületesen elkészített falikép, amely így nem kerülhet ki a megfelelő helyre. A gyűjtőmunkában tartalmas versengés csak akkor alakul ki, ha a tanuló érdekeltté tesszük a munkában. Pl.: igyekszik igényesen, képességeihez mérten jól megcsinálni a levélgyűjteményt, mert tudja, hogy csak így kap helyet a „Szép munkák” — kiállítófalón. Ezzel nyilván önbizalma, sikerélménye erősödik.

Iskolánkban kabinet-rendszerben tanítunk, ez a tény, több tekintetben növeli a tartalmas dekoráció fontosságát. A szaktanár, aki elsősorban gazdája a teremnek sok, tárgyhoz illő, abba beépülő, annak szépségeit kidomborító, egyéni ötletet, elképzelést tud itt megvalósítani. Jó dolog az, hogy egy testületen belül gyakran invitáljuk egymást: „Gyere kész a terem, nézd meg!” Vagy: „Irodalmi anyagot találtam, tessék, Te vagy a magyaros, tudod használni.”

Nemcsak egymás munkájának, figyelemmel kísérése ez, hanem több ennél: a munkatársam megbecsülése, segítése, — mert a cél közös: színesebbé, változatosabbá, tartalmasabbá formálni óráinkat, munkánkat.

A tanulók ebben a munkában nagyon szívesen vesznek részt, megismerik a tanárt, annak érdeklődését és gyakran előfordul, hogy